

Bokstavs-
historia

&

Teckensnitt

Bokstävernas ursprung

Kilskriften; utvecklad ca 3500 f.Kr. av sumererna i Mesopotamien.

Piktogram; en (förenklad) bild som representerar en bestämd sak, t.ex. en sol
Sumererna gjorde på 3000-talet f.Kr. alltmer stiliserade bilder, första steget mot vårt alfabet.

Hieroglyfer (Egypten från ca 2900 f.Kr.) och **kilskrift** användes i ca 3000 år.

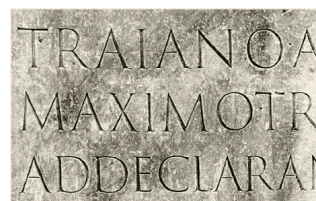
Fonogram; bokstaven representerar ett ljud. I Syrien ca 1500 f.Kr. uppstod första skriftspråket som var helt och hållet alfabetiskt och byggde på ljud. Grekerna utvecklade alfabetet vidare. De införde bland annat vokaler och bruket att skriva och läsa från vänster till höger.

A
alfa

Skrifter

ROMERSK KAPITALSKRIFT (Kapitalis Kvadrata) ca 100 f.Kr. bestod av först målade, sedan uthuggna versaler i sten, därav snedansvällning och seriffer.

Bildade ett tvålinjesystem, d.v.s. att bokstäverna ryms mellan två linjer. Skrivunderlaget var papyrus.

UNCIALSKRIFT ca 330 e.Kr. De första gemena (små) bokstäverna dyker upp. Fortfarande ett tvålinjesystem. Man börjar skriva på pergament.

HALVUNCIALSKRIFT Skriften utvecklades och vissa bokstäver fick efterhand staplar som gick både uppåt och nedåt. Alfabetet kom att bygga på ett fyrlinjesystem.

ΑΒΔΕϜΗΘΖΗΤΥΧΥ

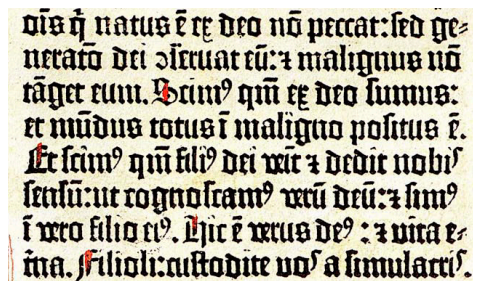
KAROLINGISK MINUSKEL ca 770 e.Kr. kom fram efter kraven på att texten skulle vara snabb att skriva (och fortfarande läsbar) under Karl den Stores välde.

matereius

HUMANISTSKRIFT Under 1400-talet i renässansens Venedig sökte man sig tillbaka till Romerska Kapitalskriften (den kallades *Antikva*, den gamla) och tog sina versaler därifrån. Karolingisk minuskel fick vara underlag för de gemena bokstäverna. Versaler och gemena användes i samma text.

Quidā eius libros nō ipsius esse sed lophoniorū tradunt: qui iocādi cau ponere idoneo dederunt. Fuerunt aut qui de lydis scripsit: Xanthūq; breu

GOTISK SKRIFT De gotiska skrifterna uppstod när den Karolingiska minuskeln blandades med olika nationella skrifter t.ex. *Textura* (900 e.Kr.).

oīs q̄ natus ē ē deo nō peccat: sed ge-
neratō dei cōsecrat eū: ⁊ malignus nō
tāget eum. Scim⁹ qm̄ ē deo sumus:
et mūdus totus ī maligno positus ē.
Et scim⁹ qm̄ fili⁹ dei v̄it ⁊ dedit nobis
scilū: ut cognoscam⁹ v̄itū deū: ⁊ sim⁹
ī v̄ro filio ei⁹. Hic ē v̄rus de⁹: ⁊ v̄ita e-
t̄na. Filii: custodite v̄s a simulacris.

Johann Gutenberg trycker på 1450-talet den 42-radiga bibeln med detta teckensnitt. Underlaget är numera papper.

Tryckta stilar

Den gotiska *Textura* var den skriftform som först förekom i tryck och användes av många efterföljare till Gutenberg.

Nicolas Jenson och Aldus Manutius var båda boktryckare i Venedig i slutet av 1400-talet. De utvecklade den *Venetianska Antikvan* som byggde på Romersk Kapitalskrift för versalerna och Humanistskriften för gemenerna. Tryckbokstäver som tog den nya tekniken in i den nya tiden. Typsnittet *Jenson* ser ut som de typsnitt vi är vana att läsa idag.

ABCDEFGHIJKLMN
OPQRSTUVWXYZ
ÀÁÊÏÕØÜabcdefghijkl
mnopqrstuvwxyzàáêïõø
&1234567890(\$£€.,!?)

Typsnitt = teckensnitt = font

Det finns en mängd olika teckensnitt och fler utvecklas hela tiden. De olika teckensnitten kan delas in i sex olika familjer. De två viktigaste är: **Antikvor** och **Linjärer**

Aa

Antikvan kännetecknas av förekomsten av seriffer (klackar). De har tjocka grundstreck och tunna hårstreck. De anses lämpliga till längre textstycken (t.ex. i böcker) eftersom deras form och seriffer underlättar för ögat att följa textraderna. Antikvorna delas in i tre familjer: Diagonal- trans- och vertikalantikvor.

Aa

Linjären kallas också *Sans-serif* eftersom den saknar seriffer! (*sans serif* på franska betyder ”utan klack”). De har en jämntjock konstruktion nästan helt utan växlingar i grovlek mellan grund- och hårstreck.

Övriga teckensnittsfamiljer är: **Mekaner**, **Skriptor**, **Fantasistilar** och **Digitala teckensnitt**.

1. Antikva

Antikvan har sitt ursprung från Humanistskrift (läs om skrifter ovan).

Antikvorna delas in i tre familjer: Diagonal- trans- och vertikalantikvor.

Aa Diagonalantikva (garald) 1460 – . Utmärks för sina höga staplar, sluttande seriffer och sneda ansvällningar, en rest från handskriften. Mycket vanliga i böcker på grund av hög läsbarhet. *Goudy* har använts till denna text.

Aa Transantikva (real) 1750 – . Kännetecknas av stor kontrast mellan grund- och hårstreck och att de har lägre staplar än garalderna. Utvecklades bland annat eftersom garalderna krävde för mycket utrymme med sina höga staplar. *Baskerville* har använts här.

Aa Vertikalantikva (didon) 1800 – . Mycket stark kontrast mellan grund- och hårstreck. Vågräta seriffer och ansvällningar. Denna text är skriven med *Didot*.

2. Linjär

Aa Linjär (Sanserif, Sans-serif) 1900 – . Ett teckensnitt av sin tid. Utvecklades under *funktionalismen*, som uppkom i Europa på 1930-talet. Funkisstilen förordade enkla och funktionella former vare sig det handlade om huskonstruktioner, möbler eller teckensnitt. Sanseriffen kännetecknas av att den är utan seriffer och oftast jämntjock i formen. *Helvetica* är teckensnittet i denna text.

3. Mekan

Aa Mekan 1800 – . Kännetecknas av mycket kraftiga seriffer och jämntjocka grund- och hårstreck. En typisk skylt- eller rubrikstil. Vanlig i "vilda västern"-sammanhang. *Rockwell* heter detta teckensnitt.

4. Skript

Aa Skript 1920 – . Ett teckensnitt som ger sken av att vara handskrivet. Används mest till speciella ändamål, t.ex. menyer och inbjudningskort. *Brush Script* har använts här.

5. Fantastil

Aa Fantastilar (extremer). Mer eller mindre oläsliga i en större mängd text, men användbara i exempelvis logotyper eller roliga rubriker. *Curly* är ett exempel på en fantastil.

6. Digital stil

Aa Digitala teckensnitt. Nya medier kräver nya teckensnitt. Starka kontraster mellan grund- och hårstreck blir jobbigt att läsa på en upplyst dataskärm. Detta är *Georgia*.

Några begrepp:

VERSAL Gemen	STORA BOKSTÄVER små bokstäver
Rak <i>Kursiv</i> Fet	Normal text <i>För att betona något och vanlig för att namnge något t.ex. en boktitel</i> För att betona något och vanlig i rubriker/ingresser
& @	specialtecken

Bokstavens delar:

